

4935
c.2
9

D. F.
Differtatio inauguralis Medica,
De
HÆMORRHAGIIS
EX
PLETHORA

Quam,
Consens. Nob. atque Experient. Fac. Med. Upsal.

PRÆSIDE

VIRO NOBILISSIMO ac GENEROSO

D. D. CAROLO à LINNÉ,

S. R. M. ARCHIATR. EQ. AUR. DE STELLA POL. MED. ET BOTAN. PROF.
R. O. ACAD. PAR. PETROP. IMP. N. C. HOLM. UPS. LOND. ANGL.
FLOR. BEROL. MONSP. TOLOS. BERN. EDINB. NIDROS.
CELL. PHILADELPH. ZELAND. MEMB.

In Audit. Carol. Maj. Die XXIII. Maji A. MDCCLXXII.

Horis Aure & Post Meridiem Solitis,

Publice ventilandam sistit

Auctor

Ernest. J. M. ab Heidenstam.

UPSALIAE,

TYPIS EDMANNIANIS.

164

BS

2

NEW YORK

W. B. ALLEN

1850

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

W. B. ALLEN

AUCTORI NOBILISSIMO.

*M*ortales pelago quam vehimur truci!
Aura sive levi linter aquas secet,
Seu motu rapiatur

Præceptis undisono sali:

Quot casus tenues, quot dubii, graves,
Quot tristes fragilem sic agitant trabem;
Ut semper metuendæ

Sint syrtes, scopuli, vada.

O quam fluctuagum terrigenis iter!
Mundi quilibet ut scanderit æquora:

Mox inter necis æstus

Vitæque ambiguos natat.

Duros unda velut per lapides fugit

Sese proripiens, exsatiataque

Sicut voribus herba

Æstu sub medio perit:

Vanescunt homines baud secus; omnibus

Vitæ pars melior transvolat ocyus

Euro. Quam brevis iste

Flos! Vix reliquiae manent.

Heu! nobis miseris, optima quæ dies

Ævi, prima fugit: triste subit malum,

Morborum cruciatus,

Mors tandem tacito pede.

Tot morbi mala, quot corporis invenis

Artus; sicque nihil, quod solidi voces,

Deprædes superesse:

Fulget nulla serenitas.

Interdum dubiis ora coloribus

Livent: nunc iterum spicula dentium

Tor-

*Torpent: nunc premit aures
Mordens diraque surditas:
Nunc tussis sonat & concutit aspera
Pulmonem tumidum: nuncque gravis furit
Et depascitur artus
Febris: nunc tenerum tremit
Cor: nunc sanguineus torquet anbelitum
Fluxus: nunc macerans ossa subit dolor.
Sed non singula, quæ nos
Vexant, dinumerem mala.
Hoc solamen erit, magna Medentium
Quod laus sit. Veteres Phœbigenas suos
Festent. Sunt quoque nobis
Sollertes Podalyrii:
Artis qui Medicæ nempe peritia
Tanta conspicui sicque ferunt opem,
Ut fauste relevetur,
Qui jam depositus prope.
In scenam Juenis nunc Opifer gradu
Hic prodit celebri; Nominis incluti
Heres atque Paternæ
Est artis medicæ vigil.
HEIDENSTAM Veterem laudibus efferet
Omnis posteritas: jam Juenem, PATRIS
Qui vestigia calcat,
Concors laudis amor tenet.
Pergas Tu, melior pars animæ meæ.
Tranquillis equitet cymba favoniis,
Et fors vota secundet
Ad nutum Tua mitior!*

G. A. BOUDRIE.

Proëmium.

Remotissimis jam abhinc temporibus sanguis non modo vitæ thesaurus a plurimis reputatus est, verum etiam multi sapientum, vitam animalium in eo consistere existimarunt. Nihilque certius, quam homines & animalia reliqua sine sanguine vivere non posse. Licet vero animali ad vitam sit quam maxime necessarius, plurimum tamen in illis morborum, imo mortis præmaturæ causa evadit, vel qualitate, vel quantitate vel utrisque peccans. Ad propositum quidem non pertinet pertractare emolumenta atque dispendia, quæ ex sanguine in sanitatem & vitam hominis redundant, cum tantummodo quosdam effectus ex

A

pletho

plethora oriundos, Hæmorrhagias nempe, leviter adumbrare in mente sit. Quo id vero facilius fiat, hanc dissertationem in XII dispescam paragraphos. Quarum prima vocis Hæmorrhagiæ tradet significationem, simulque ostendet quo hæmorrhagiæ, quas pertracto, a cæteris sanguinis eruptionibus differant. Secunda ejusmodi enumerationem sistet hæmorrhagarum, & vasa, e quibus proveniunt, simul indicabit. Tertia describet ipsam plethoram, qua efficiuntur. Exhibebit quarta personas ad plethoram proclives. Quinta causas plethoræ in illis. Sexta enumerabit signa, quibus manifestatur. Docebit vero septima, quinam plethoricorum his præsertim obnoxii sint hæmorrhagiis. Octava causas, in ipsis hæmorrhagias perficientes. Imminentis eruptionis signa indicabit nona. Decima prognosin. Decima prima curam præservatoriam. Decima denique secunda ipsam curam.

§. I.

Vocis Hæmorrhagiæ significatio.

Origine græca vox hæmorrhagia est. Componitur vero voce *αἷμα* sanguis, & verbo *ἐκίρωμι*, *rumpo*, & copiosorem quamlibet sanguinis effusionem cum impetu denotat. Hujusmodi etiam naturæ sunt hæmorrhagiæ, de quibus loquimur, conjunctæ cum virium prostratione & cunctis symptomatibus, quæ magnæ sanguinis jacturæ effectus sunt. Ab excretionibus sanguinis a natura ad minuendam plethoram paratis, hæ hæmorrhagiæ itaque discrepant;

pant; talia symptomata nullas harum excretionum comitantur, nec illæ quam levissima mala, sed secundam potius afferunt valetudinem. Neque menses, neque lochia idcirco ad hæmorrhagias pertinent. Neque fluxus hæmorrhoidalis regularis periodicus. Neque insvetæ istæ sanguinis eruptiones, quæ, secundum Auctores, loco mensium, e vasis auris externæ, apicibus digitorum, papillis mammarum, umbilico &c. &c. erumpunt, dissertationi huic igitur peregrina sunt. Nec hæmorrhagiis inferi possunt magnæ sanguinis profusiones, e ruptis varicibus, vel aneurismatibus, vel vasis, vi externa læsis, oriundæ, cum effectus plethoræ proprie dici nequeant. Neque eadem ratione expressiones sanguinis, quæ in diarrhoea & dysenteria e vasis intestinorum, ut in aliis morbis, e vasis certorum viscerum, fiunt. Multo minus gingivarum in scorbuticis cruentatio, & ejectio sanguinolenta e faucibus & aspera arteria, quibusdam perquam familiaris.

§. II.

Enumeratio hæmorrhagarum quæstionis.

Hæmorrhagiæ autem, de quibus agitur, sunt:
Hæmorrhagia narium. Oritur e vasis membranæ pituitariæ, nares internas, sinus frontales maxillares & sphænoideales investientis.

Hæmoptysis. Ex vasis pulmonum & bronchiorum.

Vomitus cruentus. Ex vasis ventriculi, intestinorum tenuium viscerumque adjacentium.

Mictus cruentus. E vasis renum, ureterum, vesicæ, urethræ & corporum spongiosorum, quæ urethram circumdant.

Hæmorrhagia uteri. E vasis uteri & vaginæ, cæterisque hujus visceris partibus.

Hæmorrhagia hæmorrhoidalis. E dictis vasis hæmorrhoidalibus in & externis.

Hæmorrhagia cerebri seu Apoplexia sanguinea. E vasis cerebri, cerebelli, medullæ oblongatæ & meningum cerebri, præcipue piæ matris.

Omnia hæc vasa, ut notum est, delicatis admodum & teneris constant fibris tunicisque. Neque firmioribus membranis, nec fibris muscularibus teguntur. Neque a partibus, in quibus sita sunt, ita sustentantur, ut facto magno sanguinis impetu illorum expansio ac ruptura præcaveri queat. Facilius itaque aliis corporis humani vasis cedunt, majoremque sanguinis copiam, pro magnitudine voluminis admittunt, rupturæ magis obnoxia.

§. III.

Plethoræ descriptio.

Vasis itaque §. 2:da indicatis residet plethora, quæ supra modum expandendo causa primaria fit hæmorrhagiarum. Græcæ etiam originis vox est plethora, a verbo πληροω *impleo*, derivata. Majorem significat sanguinis quantitatem, quam quæ commode a corde vasisque capi & moveri possit. Ab autoribus quoad vasa & vires distinguitur plethora. Per illam, modo descriptam intelli-

gi.

gimus. Per hanc vero non sanguinis tantum abundantiam, sed nimiam potius cordis & systematis vasorum ad sanguinem recipiendum movendumque debilitatem. Magnam igitur istam vasorum expansionem, quæ debili ægroto, hæcticis scilicet aliisque, in paroxysmo febrili peculiaris esse solet, strictiori jure plethoram crediderim, ut a quibusdam autoribus, nominandam fuisse spuriam. Ita enim plures intempestivæ & noxiæ venæ sectiones impeditæ essent, in ægro sæpius sanguinis penuria laborante, nominis tantum gratia, institutæ. Nunquam itaque spuriam illam intelligendam volumus, quotiescunque in dissertatione hæc vox plethora occurrit, sed veram.

§. IV.

Subiecta Plethoræ.

Ad plethoram vero præcipue dispositi sunt, quorum ventriculus, intestina & reliqua viscera, efficaciori munere suo fungendi vi prædita sunt, & qui vehementi appetitu instructi, ingesta rite concoquunt. Id vero eo magis quando cor vasorumque systema ea gaudent capacitate, ut majorem sanguinis copiam facilius recipiant, vi motrice debiliore; ita ut chylus in sanguinem delatus, ei lente immisceatur, & in sanguinem convertatur, adeoque cum materiis, quæ per cutem & renes excernuntur, ab illo nihil perdat; quod in illis fieri solet, quorum vis vitæ fortis celerisque. Plethoræ ergo præsertim obnoxii sunt sanguinei & san-

gvinco-cholerici, quia illorum corpus vitæque vires dicto sese habent modo. Melancholici autem & melancholico-cholerici ob firmitatem fibrarum earumque vim agendi ad eam minus proclives cernuntur; si vero per fortunam licet opipare vivere, digestio rite fit, abundantior in illis sæpius gignitur sanguis, venis tamen potius quam arteriis residens, quum hæc difficilius dilatentur cedantque. Sunt autores, qui sanguinis copiam in personis modo memoratis, vocarunt plethoram ad vasa; plethoram vero ad habitum, quæ in supra dictis locum obtinet. In nonnullis jam pueritia adolescentiaque oritur plethora, ad sexagesimum sæpius annum durans. Anno decimo tertio & quarto ut plurimum in sexu sequiori apparet, illius ad quinquagesimum usque comes. Hæc vero, ut alia, vicissitudini subiecta sunt.

§. V.

Causæ Plethoræ.

Cum in corpore plus sanguinis paratur, quam consumitur, oritur plethora. Copiose assumtus & bene nutriens cibus potusque, consuetarum excretionum sanguinis aliarumque evacuationum suppressio vel insufficientia, motus necessarii defectus, somnus placidus & diuturnus, animusque incurius atque tranquillus, causæ illius sunt. Remotæ præterea quædam sunt causæ, sanguinis æque in istiusmodi corporibus præternaturali accrescentiæ faventes, ut commoratio in regionibus, aëre temperato,
potius

potius autem humido quam sicco, gaudentibus, vestitus præter necessitatem densus, aliæque illius generis causæ, quibus solidorum fibræ pedetentim laxantur, circuitus vero sanguinis ac se & excretiones inde pendentes retardantur, & consequenter supra tempus retentioni partium nutrientium in sanguine præbetur ansa. In prædispositis hisce causis perficitur plethora, juvenili celerius ætate, virili tardius.

§. VI.

Signa plethoræ.

Cognoscitur vero plethoræ præsentia in sanguineis sanguineoque cholericis, ex habitu corporis florido subhumidoque, faciei inprimis, oculis rubris & scintillantibus, phlogosi frequentiori, venis tumensibus pulsuque magno & celeri; in melancholicis autem & melancholico-cholericis ex venis adeo turgidis, ut in superficie cutis, præcipue frontis & extremitatum, instar tensæ tactuique duræ se præbentis chordæ jaceant; ex pulsu deinde magno, forti & celeri, capiteque præter morem gravi: In cunctis præterea dictorum temperamentorum personis ulterius se prodit plethora crebriori capitis dolore, continua corporis lassitudine, aurium tinnitu, vertigine, & ad minimum corporis motum, cordis palpitatione, angustia spirandi inlequente sanguinis orgasmo nonnihil durante, ac sæpius anxietate & inquietudine. Hæc licet signa plethoræ ordinaria sint, sub initio formationis illius omnes tamen non adsunt; sed crescente plethora crescunt.

§. VII.

§. VII.

Subjecta Hæmorrhagiarum.

Enodatis sic causis hæmorrhagiarum ad horum morborum progredimur disquisitionem. Cum jam paragrapho prima descriptionem, secunda enumerationem illarum fecerimus, sine ulteriori ambagine ad personas præcipue illis obnoxias, conferre nos posse existimaverim. E supra allatis, in fine § 4:te imprimis, patet, omnes eos id esse in genere, in quorum corpore perfecte, vel quoad maximam partem, formata est plethora. Illud vero in specie valet de plethoricis sensibilibus tenerioribusque solidis, & sanguine valde fluido ac mobili, gaudentibus. Porro de omnibus, quorum parentes hæmorrhagias sæpius perpessi sunt. Ætatis tamen respectu hæc dispositio differt. Ita enim plethorici pueri, juvenes puellæque, a decimo tertio ad decimum octavum, & quod excurrit, annum, ad hæmorrhagiam narium proni, posteriores nominatim, si tempestivus defuerit mensium fluxus, vel debita quantitas. Adolescentes virique ad hæmoptysin, præsertim cum antea narium laborarunt hæmorrhagia, vel etiam, ut haud raro certis subjectis solet accidere, cum fluxum hæmorrhoidalem experti sunt, consveto tempore deficientem, vel plane suppressum. Fœminæ juniores, quarum menses aut lochia non debite fluunt aut omnino supprimuntur. Omnes vero hæ personæ illud eo magis sunt, si pectore angusto & plano, vel dorso male constructo, vel collo nimis longo præ-

præditæ, vel parentibus genitæ hæmoptoicis aut phthificis, vel si omnes hæ circumstantiæ simul concurrunt. Ad vomitum cruentum, plethorici, qui inferiori ætate hæmorrhagiam narium & virili fluxum hæmorrhoidalem perpessi sunt, mulieresque natu majores & minores defectu mensium laborantes, Eo autem prius certiusque in hunc morbum incidunt dictæ personæ, vasis ventriculi viscerumque, vel ob hæreditariam dispositionem debilibus, vel si a perversa diætâ, aut frequenti remediorum irritantium usu, partis virium & activitatis jacturam fecere. Ad mißtum cruentum quorum systema urinofum, a natura supra modum tenerum, tunicæ inprimis vasorum, potissimum quando defuere consuetæ excretionis sanguinis, aut debilitas, vel prorsus certorum vasorum renum, ureterum &c. &c. ruptura, crebriori diureticorum usu, effectæ sunt. Ad hæmorrhagiam uteri plethoricæ mulieres, quarum systema uterinum a natura debile, quibusque menses pridem nimis copiosæ, deinde insufficientes vel plane per intervalla suppressæ sunt, aut apud quas regularis fluxus hæmorrhoidalis ad tempus non rediit; omnium verum primo uxores partum olim difficiliorem enixæ, aut quibus placenta sub graviditate avulsa est. Ad hæmorrhagiam hæmorrhoidalem, viri plethorici juniores senioresque, qui juventute frequenti narium hæmorrhagia, postea vero fluxu hæmorrhoidali periodico laborarunt, remediis ex alæ, jalappa & ejusmodi ingredientis paratis usi; mulieres quoque, quarum menses nimis parce fluxerunt,

B

xerunt,

xerunt, aut ante quinquagesimum jam cessarunt annum, vel quarum quidem sed insufficientes fluunt, quia copiosior sanguinis affluxus, crebro enematum acrium & emollientium vel remediorum purgantium usu, ad vasa intestini recti prolicitur. Ad hæmorrhagiam cerebri virilis ætatis personæ senesque plethorici, præcipue qui juvenilibus annis, hæmorrhagiam narium, virilibusque fluxum hæmorrhoidalem experti sunt, vel usitatas sanguinis evacuationes artificiales neglexerunt; eoque illud magis, si parentibus nati apoplexia defunctis, aut si corpus ita comparatum circumferant, ut verbi gratia, breve collum & caput pectori quasi incumbens. Omnibus hisce autem hæmorrhagiis potius memoratæ personæ obnoxie, cum jam semel aut pluries illis afflicta, eandem semper observant diætã modumque vivendi.

§. VIII.

Causse efficientes harum hæmorrhagiarum.

A dispositione vero §. 7. indicata proveniunt hæmorrhagiæ quæstionis, quamprimum in hisce corporibus sanguis impetuose præter morem, movetur. Teste experientia, hoc efficiunt vehementiores motus corporis animique affectus turbulenti potus spirituosus, cibusque nimis conditus; percalido vero in aëre tempore æstivo, & hyemali arctis valdeque calefactis conclavibus commoratio, nec non ejusmodi gelu, quo subito a superficie corporis ad majora vasa & cor pro pulsus sanguis, hoc ad
fre-

frequentiores fortioresque incitat systolas & diastolas, atque sic supra memoratæ celerioris & vehementioris circulationis fit *caussa*. Hæc autem in motu sanguinis cordisque cum locum habere haud possit immutatio sine valida illius expansione, qua diameter vasorum amplificatur & tunicarum parietes eadem ratione distenduntur, necesse est ut vasa, quorum § 2:da facta est mentio, hanc eo fortius experiantur dilatationem, cum ob fibrarum & tunicarum teneritatem sufficienti inepta sint resistentiæ. Abundans itaque & celeri motu circumlatus valdeque rarefactus sanguis, vasorum, in quibus antea sensim sensimque jam fuit accumulatus, eo usque distendit tunicas, dum vel poris in eorum extremitatibus satis dilatatis, vel ruptis tunicarum parietibus, inveniat exitum; & sic in parte, in qua est directio sanguinis, hæmorrhagiam faciat.

§. IX.

Signa hæmorrhagiarum eruptionis imminentis.

Imminentis vero eruptionis hæmorrhagiarum signa, sæpius vix percipienda, sæpius clarius manifestantur. Sic enim hæmorrhagia narum sæpenu-mero sine ulla sensatione peregrina præcedente corripit, pueros imprimis juvenesque, & omnes, qui ea sæpius laborarunt. Denuntiari tamen ut plurimum solet pressorio supra nasum orbitasque dolore, sæpius cephalalgia, aurium tinnitu, vertigine, oculorum scintillatione atque rubedine, vasorum colli & faciei intumescencia, rubore nasi, illud præfer-

tim circa latus, ubi eruptio futura est, horripilatio-
 ne quadam cutis calore insequente, celeri primum
 pulsu, celeriori deinde fortique, in temporibus po-
 tissimum. Quandoque etiam in juvene sceminisque
 delicatioribus inopinate & nulla prægressa molestia
 oritur Hæmoptysis; multi enim ejusmodi ægrotan-
 tium vix sentiunt lineam istam calentem, quæ sub
 eruptionem per medium pectus & asperam arteriam
 adesse solet, ancipitis hujus morbi signum. In se-
 nioribus vero iisque, quorum fibræ firmiores simul-
 que valde sensibiles sunt, quibusdam plerumque ci-
 tra eruptionem horis, arctiori etiam temporis spatio,
 ante hæmoptysin se sistit horripilatio cutis tensivo
 pressorioque cum dolore, a collo supra pectus ad
 hypochondria sese extendente. Accedit insuper re-
 spiratio laboriosa, anxietas, tussis sicca tinnitans,
 capitis dolor, aurium susurrus & vertigo, insequen-
 te lineæ illius calidæ in medio pectoris sensu, &
 largiore sanguinis tenuis spumosi, sæpius etiam coa-
 gulati, ejectione. Vomitus cruenti fere semper sunt
 nuntii, horam & quod excurrit eruptionem ejus
 præcedentes, memorata horripilatio, pulsus parvus
 & celer, nausea, vomendi conatus, anxietates cir-
 ca præcordia, dolor pressorius ac tensivus in cor-
 dis serobiculo hypochondriisque, sinistro maxime.
 Peringrata in ventriculo hisce symptomatibus se in-
 jungit sensatio, qualis post assumptum cibum corru-
 ptum solet esse. Ipse postea accedit vomitus, in
 initio cibo incocto, vel semicocto, vel chymo &

pituita mixtus, ad finem vero sanguine nigro, magis vel minus coagulato. Mictus cruentus æque dicta se fere semper cutis horripilatione manifestat, ipso frigore sæpius comitante. Habituales se præbent loci, dolores tensivi & pressorii circa regionem lumbarem, hypochondriacam, pubis, quin imo compluries circa os sacrum & in ipsis renibus. Ubi per tempus durarunt hæc symptomata, advenit mictus ipse, decrefcentibus sensim symptomatibus, si scilicet sanguis adeo fuerit fluidus, ut sine impedimento transire possit systema urinosum. Quum vero nimis spissus in quibusdam locis memorati systematis stagnet, horrenda anxietate pressorioque & tensivo dolore cruciatur æger, magna accedente debilitate, lipothymia, sudore frigido &c. &c. aliisque symptomatibus, haud cessantibus, priusquam attenuatus sanguis cum urina excernatur. Hæmorrhagiam uteri quoque præcurrunt horripilatio ista multotiesque frigus & dolores tensivi pressoriique in dorso & regione hypogastrica, præsertim pubis. Insequuntur mox anxietates, cordis palpitatio, respiratio anhelosa, inflationes in abdomine, magna debilitas, frigidus sudor, frequenterque lipothymia. E corpore denique ruit sanguis ad partem coagulatus & quasi in frustis. Hæmorrhagia hæmorrhoidalis nuntium habet dictam horripilationem, imperceptibilem sæpe, sæpe fortiolem. Futuram vero semper indicant tensivi pressoriique circa os sacrum & coccygis dolores, ac majori vel minori gradu conjunctus stupor crurum cum refrigeratione pedum. Ra-

ro sit, ut sine prægressis inflationibus intestinorum, doloribus colicis, vel torminibus, languore &c. appareat. Alvum tandem deponere cogitur æger, tumque sanguis fluidus aut paulum coagulatus excrementis mixtus, postea purus excernitur. Manifestat se in prædispositis hæmorrhagia cerebri capitis dolore gravativo & pressorio, aurium tinnitu, vertigine, ingenii memoriæque hebetudine, rubentibus & scintillantibus oculis, insveto rubore atque tumore faciei, magna venarum jugularium, frontis &c. &c. turgescencia, pulsu celeri, pleno fortique. Omnia vero hæc symptomata eo certius imminentis apoplexiæ sunt signa, si consuetæ in ægroto desideratæ vel subito suppressæ fuerint excretiones sanguinæ, e. g. mensium vel hæmorrhoidum, aut si ardenti ira, potus spirituosus abusus, nimio corporis motu, subitaneo terrore vel vehementiori frigore, sanguis præter morem agitatus, ab ambitu corporis ad interiora majora vasa & cor, atque sic porro ad vasa capitis insveta quantitate impetuque fuerit pulsus, & debita ratione per venas haud remanaverit. Perfectam vero hæmorrhagiam indicant hæc symptomata sensim sensimque incrementa, rubor scilicet & intumescencia faciei, oculi rigentes adeoque tandem tumentes, ut quasi modo e capite videantur eminere; mutatur pulsus a celeri pleno fortique, in languidum & rarum, accedente demum laboriosa cum stertore & rhoncho respiratione, dentium stridore, vomitu, motu omnium musculorum convulsivo, atque cunctorum
 sen-

sensuum externorum & internorum abolitione & motuum voluntariorum cessatione.

Recensita licet symptomata hæmorrhagiam ex plethora annuntient, notum tamen est, non semper omnia, sed quædam tantummodo illorum in omni adeste ægroto. Quod etiam valet de symptomatibus, quæ effectam hæmorrhagiam comitantur. In gratiam vero quorundam lectorum hanc observationem haud omittendam duxi.

§. X.

Prognosis.

Multum cum sanguinis in unaquaque dictarum hæmorrhagiarum perdat, maximi omnino momenti morbus æstimandus est. Eoque potius erit, si debito tempore tolli nequit, aut æger illo durante valde debilitatur, aut si penitus in lipothymiam inciderit, ex qua difficillime revocatur. Sit etiam ut denique supprimatur hæmorrhagia, magna tamen insequitur virium prostratio, quæ, nisi cito reparatur, morbum hypochondriacum, hystericum, hecticum, tympanitem, hydropem &c. adferre potest. Si autem nullo modo sistenda, mors evitari nequit. Quam ancipites vero quamque periculosa sint hæmorrhagiæ, nonnullæ nihilominus ex illis, quibusdam casu profunt. Huc referendæ hæmorrhagia narium & hæmorrhoidalis. Maximi ambo in morbis acutis subsidii, præcipue si fiant die critico, quia graviora illorum symptomata, calorem nempe ardentem,

in-

inexplebilem sitim, vehementes capitis dolores, vertiginem, aurium tinnitum, delirium, respirationem laboriosam, dolores punctorios, &c. multo perire minuunt, imo quandoque tollunt. Ambæ itaque sæpius apoplexiam sangvineam, pleuritidem aliasque inflammationes aut avertunt aut ad summam partem earum perficiunt curam. Neque minus favent medendæ hæmoptysi, symptomata ejus mitigando. Ubi vero diutius durat dictæ hæmorrhagiæ, sequitur illas, ut cæteras, langvore repleta vita & morbi supra memorati, aliique. Reliquæ ex plethora hæmorrhagiæ valetudini nunquam non nocent. Novi tamen septendecim annorum virginem cui redeunte quovis mense, loco menstrui fluxus, per biennii spatium rediit vomitus cruentus, absque ullo sanitatis detrimento. Hæmoptysis in plethoricis majoris vel minoris momenti est, pro ratione vehementiæ, durationis vasorumque, e pulmonalibus nempe fiat, an bronchialibus. Quodocunque enim parum abie sangvinis rubri spumantisque, illaque desinit cum omnibus symptomatibus, quæ ante eruptionem sensit æger, signum est e poris arteriæ bronchialis venire, illique radicitus mederi posse. Ubi e contrario sangvis cum impetu & per longum tempus ex ore quasi proruit, radicalis raro locum obtinet cura, cum tunc e vasis indigitatæ arteriæ aut prorsus e ramo pulmonalis effluat. Vidi tamen ejus modi hæmoptysin ad quoddam tempus omnino sublata, neque phthisin, nec alios morbos induxisse hecticos; vitiis vero in! diætâ commissis, recidit.

Anno

Anno 1753 Februarii Martiique mensibus morbus iste quasi epidemice grassabatur Stockholmiæ. Curæ Vener. Parentis quidam ex eo ægri tunc temporis commissi erant, talisque fuit in incedendo fortuna, ut plurimi eorum in pristinam valetudinem restituti, ne minima quidem mali illius incommoda postea sint perpeffi. Superstites in vita adhuc sunt ex istis quidam, qui præter levem tussim, vere autumnoque per breve tempus infestantem, quam optime valent. Ex illis vero, quos morbus corripuit recidivus, duo erant per 6 dies largiorem sanguinis copiam rejicientes. Neque eo minus ante annum 1769 obiire, alter sexagesimo ætatis anno, alter sexagesimo sexto, quamvis haud prudenter viventes, sed potius gulæ indulgentes, nullamque tempestatum habentes rationem. Quam feliciter vero harum hæmorrhagiarum absolvatur medela, brevi tamen fere semper lethales esse solent, præsertim e majori dictorum vasorum ramo rupto factæ, quandoque sanguis non ejectus in aspera arteria stagnat. Quæ in principio levis fuerit hæmoptysis, in qua vero cum sanguine rubro spumante proruit coagulatus, per se equidem vitæ discrimen non affert illico, progressu tamen, cum sanguis extravasatus in bronchia haud ita deponatur, ut commode tussiendo possit ejici, verum potius ad partem remaneat in pulmonibus, ibi stagnet, calore solvatur atque in saniam denique vertatur, sensim sensimque eorum quæ rodit & exulcerat substantiam, inducitque phthisin pulmonalem ac frequentiores

recidivas. Vomitus cruentus radicitus curatur, cum sanguinis exigua rejicitur quantitas, cito cessat ipse vomitus, & symptomata antecedentia facta eruptione plenario desinunt. Neque minus extra discrimen est, quando in sceminis loco mensium, fluxusque hæmorrhoidalis periodici in viris, sine magnæ debilitatis aliarumque gravium symptomatum apparet sensu, quamvis tunc abundare soleat; quamprimum enim hæc excretiones in pristinum statum redeunt, cessat nunquam reversurus, nisi illæ fuerint turbatæ. Abundanter autem respuito sanguine maximi est momenti, cum tunc ex vase vel pluribus ruptis proveniat. Hic si diu durat vomitus, eoque durante cruciantes anxietates, lacerantes in regione epigastica hypochondriisque sentiuntur dolores, si animi denique adsunt deliquia summo sane periculo versatur æger. Licet etiam demum sistatur vomitus, recidivus tamen ut plurimum recurrit, morbosque hystericos, hypochondriacos, hæcticos aliorumque malorum adducit catervam, que vitam deplorandam reddunt. Mictus in plethorico juniori nil mali ominatur cruentus, si præter plethoram caret causa, aut ex turbatis vel suppressis naturalibus sanguinis excretionibus oritur, sanguis sine impedimento cum urina abit, neque graviora eruptionem antecedunt aut comitantur symptomata. Discrimine vero plenus si post diuturnos dolores dorsales & colicos gignitur, aut usum diureticorum insequitur, ac magnam debilitatem, vehementem colicam, in dorso dolores, nauseam, conatum vo-
men.

mendi aut vomitum secum fert. Si vero memora-
 tæ indolis est miæctus, neque systema urinosum li-
 bere potest permeare extravasatus sanguis, ibi pas-
 sim versans stagnansque, utroque accedunt lipo-
 thymizæ, stagnansque haud solvitur sanguis ut cum
 urina excernatur, vita periclitatur. Hæmorrhagia
 uteri in plethoricis nunquam levis est momenti,
 præcipue in gravidis aut partu difficiliore vel abortu
 orta, quia tunc quam plurimum ex ruptis vasis
 venit, manu non semper attingendis. Sisti itaque
 cum nequit moritur æger; sistitur cum debito tar-
 dius, per vitam multis gravioribus morbis refer-
 tam languescit. Semper lethalis est hæmorrhagia
 cerebri ubi ex majori ramo rupto fit, quia agger
 illi ullo modo poni nequit, nec sanguis extravasatus
 resorberi ac circulanti admisceri. Neque discrimi-
 ne caret licet modo sanguis ex dilatatis poris arte-
 riæ, vel arteriarum quarundam proveniens, in u-
 num alterumve ventriculum desquat, quia, ces-
 sante etiam sanguinis effluxu, egressus tamen ra-
 ro absorbetur & massæ circulanti incorporatur.
 Inde plerumque paralyseos & singula vel plures
 recidivæ. Eos quod attinet affectus apoplecti-
 cos, quibus ita mederi possumus, ut ne minimam
 dein percipiat æger molestiam, hæmorrhagiæ cere-
 bri ortum non debent, sed potius, ni valde fallor,
 sunt effectus congestionis sanguinis in vasis cerebri
 factæ, id est, causæ, per quas operantur symptoma-
 ta, imminentem sanguinis eruptionem indicantia,
 vel, si omnia largior, effectus tantum separationis
 liquidi copiosioris in ventriculis cerebri.

§. XI.

Cura prophylactica.

Morbus impeditur impediendo causas prædisponentes & efficientes. Illud fit in hæmorrhagiis tractatis avertendo abundantem sanguinis generationem; hoc vero generatum ita coercendo, ut effectus exercere nequeat. Obstant vero nimix sanguinis generationi cibus parum nutriens modice assumtus, aqua pura fontana pro potu quotidiano sumpta, sufficiens motus, naturalium sanguinis excretionum sustentatio vel restitutio, rectus reliquarum 6 rerum non naturalium usus, corpusque debite vestitum. Eodem modo inchoantis plethoræ optime certissimeque avertuntur effectus, modico inprimis cibi potusque usu, frequenti, verum temperato corporis motu, paucio somno in conclavi frigido atque spatiofo, ubi purus aër. Noxiis vero effectibus plethoræ jam natæ, in motu positæ certisque in vasis accumulata, optime medetur larga venæsectio, rectus hirudinum, cucurbitarum cum scarificatione, laxantium antiphlogisticorum & supra dictorum elysmatum usus, quies denique corporis & animi, quæ ad temperandum sanguinis orgasmum multum conducunt. Tempus & circumstantiæ, quo modo omnia hæc remedia adhibenda sint, peritum docent medicum. Nullam itaque ulterius illorum iniectionis mentionem, curæ hæmorrhagiarum quæstionis, me jam accingo.

§. XII.

Hæmorrhagiarum cura.

Quam sit difficile & sæpius quam impossibile rupta certis in locis, præcipue viscerum vasa, consolidare, nimisque dilatatis atque debilitatis tonum & robur ad functiones exercendas reddere, practico œconomiam animalem haud ignoranti, notum est. Cura itaque hæmorrhagiarum quæstionis, quo felici absolvatur eventu, quantumque potest ad æmolumentum ægri dirigatur, summam requirit dexteritatem in feligendo & applicando remedia a me hunc in finem proposita. Hæc vero, si certa remedia pharmaceutica sanguinis orgasmum temperantia, nec non ligaturas artuum, turundines fungumque quercinum addas, nulla alia sunt, quam quæ jam formatam & eruptionem minantem plethoram curant. Videamus nunc, quomodo his remediis in quavis hæmorrhagiarum, de quibus egimus, ad sanitatem recuperandam vel saltem morbum minuendum & allevandum, utendum sit. Narium autem hæmorrhagia primum quidem nostræ se offert contemplationi. Quam ominosa vero sit, ubi vehemens diutiusque durans, tam per se quam ratione eventus, per accidens tamen plethoricis proficua admodum & salutaris esse solet. Primos enim plethoræ in motum positæ subito & efficaciter tollit effectus, rapidiorem scilicet circulationem, febrem, accumulationem sanguinis in vasis, præcipue cerebri & meningum, stagnationes & inflammationes inde pro-

venientes, gravissimos ita morbos, capitis inprimis, cum funestis eorum effectibus avertit. Non itaque subito sed sensim neque prius compescenda est, quam sanguis abundans illius ope corpore fuerit eliminatus. Curæ inserviunt remedia nitrosa, clysmata & laxantia antiphlogistica, hæc apprime ubi æger spasmodicis in abdomine affectibus simul vexatur aut vexatus fuerit; hirudines, cum hæmorrhoidalis fluxus suppressus, vel magna fuerit in vasis hæmorrhoidalibus sanguinis accumulatio, vel mensium denique fluxus imminutus aut plane deficiens; venæsectio larga revulsoria, potissimum necessaria valde plethorico ægro; frequens julapiorum refrigerantium atque emulsionum ex seminibus 4. frigidis paratorum usus. Semper fere hoc modo brevi tempore felicique eventu curatur hæmorrhagia una cum causis, hoc est, plethora & vehemens circulatio, præcipue si magnus ramus vasis sanguinei cujusdam non fuerit læsus, sed modo sanguis profilierit ex vasorum orificiis præter morem dilatatis. Nihil vero secius si perdurat hæmorrhagia, vas ruptum est. Ubi æger symptomata nimix sanguinis jacturæ sentit, recensitis ulterius alia citissime adjungenda remedia, quo malo ponatur obex & graviora alia præcaveantur, quæ profusionem largioris sanguinis copix sequi solent, scilicet lipothymix, mors ipsa vel morbi chronici, affectus v. g. hypochondriaci & hysterici, cachexia, hydrops multaque mala ex imminuta activitate partium solidarum corporis profluentia. Quæ præterea ad cœrcendam hæmorrhagiam adhibenda remedia, dictæ sunt ligaturæ

turæ artuum, turundæ ex linteo carpto, vel fungus quercinus tundendo paratus. Haud equidem ignoro plura in hæmorrhagia narium ut specifica commendari; hæsitavi vero ista præsentî dissertatione ut satis tuta proponere, cum diu sit, quod edoctus fuerim, rem quampiam recto solum usu proficere, aliter qualemcunque nocere. Remedia insuper a me indigitata ad medelam hæmorrhagarum sufficiant, nisi fuerint incurabiles. Redeamus jam ad ligaturas, quæ in extremitatibus, manibus præsertim & brachiis instituuntur, non vero fortius adstringendæ, quam satis est ad minuendum nimium sanguinis impetum versus caput. Turundæ aceto humectantur, & in singula cavitate narium aut ambabus, pro ratione profluentis sanguinis intruduntur. Idem fit cum fungo quercino præparato. Quum ex voto ita res succedit, ut turunda vel fungus vas læsum attingat & comprimat, mox cessat hæmorrhagia. In quiete interea versetur æger, parce loquatur, per os apertum cautus respiret, neque nares emungat. Sit aër in conclavi potius frigidus, quam calidus, quantumque potest a pulvere mundus, ne æger inde sternutet. Juscula sumat parca quantitate, quæ non exæstuant, omnique alio, præter panis parum, abstineat cibo. Pulveris temperantis, emulsionis ac julapiorum usu pergat, & quo alvus munere suo rite fungatur, debito tempore detur clystma. Elapsis 36. aut 48. horis turunda aut fungus e naribus decidet. Hoc priusquam vero evenit, copiosus e naribus excernitur

mu-

mucus, nullo modo emungendo provocandus, sed levi manu abstergendus. Elapso fungo aut turunda quietus se teneat æger seduloque omnia vitet, quæ vel minimam irritationem aut concussionem in naribus producant. Ad confirmandam valetudinem fugiat causas, nimix sanguinis generationi faventes, & circulum illius celeriores reddentes. Remediorum leniter laxantium ex rheo paratorum pergat usu, & quædam quotidie grana extracti corticis peruviani, qua placet forma, sumat in restitutionem virium. Secunda hæmorrhagia cujus describenda nobis occurrit cura, hæmoptysis est. Cujus quam primum prædispositos (§. 7.) prima invaserint symptomata, (§. 9.) convenientibus obviam eundem remediis, quo, si fieri potest, magna dilatatio & insequens ruptura vasorum, e quibus provenit, avertatur. Protinus itaque instituenda est venæsectio, administrandi pulveres nitrosi & emulsiones, injiciendumque clyisma antiphlogisticum. Suppressus hæmorrhoidum, mensium vel lochiorum fluxus, causa ubi mali fuerit, festinanter applicandæ hirudines, priori casu vasis intestini recti tumidis, posteriori marginibus labiorum vulvæ, aut si fœmina hæmorrhoidaria, utrisque simul partibus, quo efficacior fiat revulsio. In usu horum remediorum perseverandum est, ubi sanguinis ejectio durat vel plane augetur. Sit interea in quiete æger, & aër in conclavi temperatus ac purus, ne tussim irritando excitet. Pro potu ordinario præter emulsionem bibat jusculum tepidum ex avena & aqua fluviali coctum,

coctum, saccharo edulcatum. Quum demum cessavit hæmorrhagia, recidivæ præcaventur modico cibi potusque usu, excretionum sanguinis naturalium, fæcum alvinarum &c. sustentatione aut restitutione, omnium in usu 6. rerum non naturalium errorum sedula vitatione. Ad perficiendam curam & confirmandam valetudinem optime inservit infusum ex herbis vulnerariis e. g. Hyperico bis de die cum lacte assumptum, nec non Tinct. Rhei dulc. V. P. a) tertia parte elixirii pectoral. mixtum. Si vero systema nervosum ægri cæteræque solidæ mobilesque corporis partes, magna sensibilitate gaudent ac mobilitate, extractum cort. peruv. succo Glycyrrhizæ mixtum, nuper memoratis remediis adjunctum, ad roborandam sanitatem haud parum conducit.

Tertio considerandus venit vomitus cruentus. Requirit iste venæsectionem, usum pulveris temperant: V. P., b) emulsionis, clysmatum emollientium, atque in hæmorrhoidariis & inordinato vel suppresso mensium fluxu laborantibus, applicationem hirudinum. Protinus in brachio debita quantitate instituenda venæsectio. Statim dosis pulv. temperant. exhibenda. Continuo pro potu ordinario tepide assumenda emulsio, vel juscula tenuia ex avena vel hordeo ex aqua fluviali parata. Neque minus enema simul ac fieri potest, injiciendum. Supra abdomen applicandus saccus ex floribus chamomillæ & mentha crispa, modice calefactus. Hirudinum ubi indiget usu æger, confestim

D in-

a) vide Kongl. Refe-Apotheket.

b) ibid.

instituentus est enemate vel enematibus injectis rectoque & colo a facibus liberis. Edosent medicum indoles & natura tam morbi quam aegri, quamdiu haec remedia sint adhibenda. Quum saepius in ejusmodi aegrotis in primis viis & intestinis acres lateant materiae, lenibus sensim purgandae sunt remediis, quod optime fit Tinct. Rhei V. P. cum syrupo rosarum solutivo mixta: Cessante demum vomitu atque ventriculo & intestinis tenuibus &c. a sanguine coagulato liberatis, infusum ex herbis vulnerariis sufficienti lactis quantitate & vitello ovi mixtum, bis, ter vel quater quotidie bibat aeger. Omnes in usu 6. rerum non naturalium sedulo vitent errores, paululum modo, per vices assumat cibi, omnemque horreat multum conditum, concoctum difficilem & flatulentum, potus spirituosos, refrigerationem corporis, pedum praecipue atque abdominis. In majus ventriculi robur debito tempore & refracta dosi utatur extracto cort: peruv. aqua soluto atque syrupo capill: vener: vel alio qualicunque mixto, continuetque cum Tinct. Rhei. dulc. & infuso ex herbis vulnerariis. His remediis si quamdiu debet, steterit indefinens, tutus a recidivis praestatur, nisi vomitus ex tali ramo vasis sanguinei rupto prosiliit, cujus impossibilis est consolidatio.

Mictus cruentus, de quo jam agendum, iisdem ac vomitus profligatur remediis, & in quorum usu, eodem fere modo, ut illo, se gerit medicus. Loco autem sacci ex herbis, emolliens supra regionem renum modice calefactum applicandum est ca-

taplasma. Cum major vasis sangvinei haud ruptus fuerit ramus, remediis indicatis subito cedit mictus, alioquin diutius durat. Ufu remediorum interea illo ordine pergitur, ut modo hæc, modo illa, pro ratione scilicet circumstantiarum, sumat æger. Mictus ubi adeo fuerit violentus, ut systema urinosum percurrere nequeat sangvis extravasatus, pro parte ibi stagnans, spartam tuentur convenientia diuretica, debita dosi & per debitum tempus adhibita. Emollientia simul injicienda enema & cataplasmatum usu persistendum, vel balneum emolliens parandum, in quo supra umbilicum, quamdiu tulerit, sedeat æger. Quamprimum vero in lectum temperatum receptus fuerit, iterum ponatur cataplasma, quo viæ urinariæ quantum satis dilatentur stagnantique sangvini cum urina præbeatur exitus. His ex voto succedentibus mictuque desistente vel leniter & absque ægroti incommodo durante, cum infuso ex herbis vulnerariis eodem modo incipit ac in vomitu. Quotidie insimul unam alteramve dosin Tinct. Rehi V. P. adhibeat, ut alvus teneatur aperta viæque urinariæ ulterius purgentur. Ad avertendas recidivas statui suo adaptatam servet diætã, paulo præsertim vescatur, potus spirituosos animique vitet pathemata, pedes & abdomen probe vestiat ac cane pejus & angue remedia fortia diuretica fugiat.

De cura hæmorrhagiæ uteri nunc differendum est. Hæc ubi prima vice apparet ex plethora solum proveniens nullisque gravibus conjuncta sym-

ptomatibus, quæ magni vasis sanguinei rami indicant rupturam, cito tutoque curatur venæsectione, pulv. nitrosi, nominatis emulsionibus, enematis antiphlogisticis & applicatione hirudinum, imprimis si suppressus vel non recto tempore & debita quantitate rediens fluxus hæmorrhoidalis causa illius fuerit occasionalis. Recidivis præstruitur causas vitando quæ nimix sanguinis generationi ansam præbent, & eas quæ motum reddunt naturali celeriorem vehementioremque. Si vero partus difficilioris vel abortus effectus fuerit, nec venæsectio, neque hirudines, nisi in valde plethoricis, secure in usum vocantur, nec nisi præsens quidpiam hoc in casu decernere potest medicus. E supra memoratis modo conducunt emulsionem, pulv. temp., enemata, sacculi ex floribus chamomillæ, rosæ & herba menthæ, quies corporis animique & sufficiens rerum necessariorum subministratio. Ubi demum in gravidis violenta placentæ ad partem separatio morbi causa est, protinus & dextre adhibeas venæsectionem, enemata antiphlogistica ad tollendum præsentem fortassis in intestinis spasmus, emulsionem & pulv. nitrosos ad temperandum orgasmum sanguinis. Paucis modo vasis ruptis & non magna placentæ particula separata, sub initio præsertim hæmorrhagiæ, scopus hifce obtinetur. Sanguinis vero nihilominus pergente & continuo fortiusque crescente fluxu, nil superest, præsertim ubi adveniunt magna debilitas vel plane lipothymix, quam dextra foetus cum secundinis, extractio. Perdurante tamen hæmorrhagia

gia symptomatibus advenientibus, quæ de vita ægræ timere faciunt, ad adstringentia utique confugiendum est, confitear licet cataplasma ex floribus chamomillæ & herba menthæ cum aceto paratum, & supra pudenda applicatum, suffecisse. Cum vero talis ægrota pariterque quæ ex partu difficili & abortu hac hæmorrhagia laborant, ut vulneratæ spectandæ sint, finita hæmorrhagia, ita etiam tractentur. In quiete sint, omnia vitia diætetica nec non violenta animi pathemata caute fugiant. Aër in conclavi sit temperatus ac purus. Remedia ad uterum purgandum propria non sunt negligenda, ea vero indole, ut absque magna commotione sanguinis, scopo satisfaciant. Adhibenda deinde tam externa quam interna, quæ tonum ac robur systematis uterini amissum restituere valent; sex rerum non naturalium usus insimul ita dirigendus ut omnes perniciosi morbi effectus avertantur, firmæque fundamentum struatur valetudini.

Ad curam hæmorrhagiæ hæmorrhoidalis nos jam conferimus. Ad hanc ex sæpe propositis remediis requiruntur pulv. temperantes, emulsiones, enemata emollientia, & in sceminis quæ mensium suppressione, vel iisdem nimis parca quantitate fluentibus, vel denique in justum tempus haud redeuntibus, laborant, applicatio cataplasmatum emollientis super regionem hypogastricam & pubis, nec non, si ita res exigit, hirudinum ad labia vulvæ. Hoc modo sensim minui & demum cessare solet sanguinis fluxus. Si etiam nimia sanguinis copia

amittitur, nihil tamen, præcipue pro valde plethoricis fortibusque subjectis, qui periculosis morbis obnoxii, metuendum est, priusquam vires deficere incipiunt aut alia, nimix sanguinis iacturæ symptomata adveniunt; cum notum sit, hanc hæmorrhagiam non minus ac fluxum hæmorrhoidalem iis sæpius perquam esse salutarem, & ad curam atque præservationem doloris diuturni, inflammationum, omniumque hæmorrhagiarum, quæ plethoricos infestant, plus concurrere, quam omnia alia remedia. Ubi vero non obstante remediorum usu perdurans morbus periculosissima ægro minatur symptomata, ad cataplasma in sedendam uteri hæmorrhagiam commendatum properes, ne quid ad servandum negligatur. Quo purgetur intestinum rectum a concremento sanguine & tenesmus tollatur, hac hæmorrhagia, præcipue adstringentibus dempta, interdum oriundus, optime profunt clysmata ex jusculo avenaceo parata, nec non Tinct. rhei V. P. statim post injectum clyisma iusta dosi exhibenda. Ad avertendas recidivas causæ vitandæ sunt, quæ hæmorrhagiam exitarunt. Sedulo potissimum caveat convalescens ab usu remediorum ex aloë & similibus ingredientibus factorum. Modice edat bibatque. Omnibus etiam abstineat, quo ad tempus, exercitiis, quæ sanguinem præter morem versus vasa hypogastrica dirigunt, equitatione scilicet, agitatione in curu aut in assere &c. &c. Recuperata valetudine prudenter utatur. Abdomen artusque inferiores rite semper vestiuntur.

Ultimo loco contemplationi nostræ hæmorrhagiæ cerebri occurrit cura, quamvis, re vera existente morbo, nunquam perfecte fieri posse, §. 10. monstratum jam sit. Ex illis interea remediis, quibus cæteræ felici fere semper successu profligantur hæmorrhagiæ, proficua ac necessaria sunt venæsectiones, pulv. nitrosi, enemata, hirudines, Tinct. dulc. V. P. aut loco ejus elixirium anticachecticum a). Protinus instituenda venæsectio magna incisione, quo largiori copia & cum impetu sanguis proflire possit. Tantum mittatur sanguinis, quo æger carere potest, & fere ad animi deliquium usque. Applicandum etiam quamprimum fieri potest enema, sale communi mixtum, insimulque si deglutire adhuc valet æger, magna elixirii anticachectici propinanda dosis. Usus horum remediorum, prout circumstantiæ exigunt, semel vel pluries repetatur. Temporibus, aut si hæmorrhoidarius ægrotans, intestino recto adponantur hirudines; si vero fœmina, cui menses suppressæ vel nimis parce fluentes, labiis vulvæ. Pulveres nitrosos, si ad stomachum penetrare possunt, pro ratione circumstantiarum sumendi. Vapor ex lacte vel aqua calidus ægro per nares immitendus tentandumque, num per irritans quaecunque aperiri vena, sicque in capite minui possit sanguis. In conclavi spatioso ac lucido commoretur æger, & ubi purus aër, in lucem vertantur oculi, erecto jaceat capite & ad neutrum lecti latus declinante. His adhibitis remediis, si oculos aperit & circumspicit æger,

a) vidè Kongl. Refe. Apotheket.

ger, si vel denique caput erigit & resupinus sedet, de sanitatis redintegratione sperari potest. Ad stabilendam curam profunt ex toties memoratis, Polv. nitrosi, statui agrotantis conveniens repetitio venæsectionis, hirudinum, enematum, Tinct. Khei V. P. omniumque remediorum tam diæticorum quam pharmaceuticorum, quæ vires amissas sensim restitunt. Ad evitandas recidivas convenit usus 6. rerum non naturalium semper bene ordinatus, moderamen præcipue appetitus cibi potusque, evacuationum naturalium & excretionum sanguinis sustentatio, neque negligendæ sanguinis imminutiones usitatæ, venæsectione, cucurbitulis &c. &c.

Ita jam hæmorrhagias ex plethora, quo promisi pertractavi modo. Tenui si placito assensu communi adnuere voluerit benevolus lector, laboris pretium me ferre existimaverim.

